

Гурак Любов Василівна

кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник відділу правового регулювання структурно-технологічного розвитку економіки Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

ORCID 0000-0002-8122-8810

ІНТЕГРАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ: РОЛЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СТВОРЕННІ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА ПРАВА НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Наукова робота присвячена дослідженню правових механізмів професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни у сучасному законодавстві України. Автор проаналізував чинне законодавство та приватні соціальні ініціативи.

Ключові слова: ветерани війни, професійна адаптація, ветеранське підприємництво.

Hurak Liubov

PhD in Law, Junior researcher of the department of legal regulation of structural and technological development of the economy of the Scientific and research institute of providing legal framework for the innovative development

ORCID 0000-0002-8122-8810

INTEGRATION OF WAR VETERANS: THE ROLE OF LEGAL REGULATION IN CREATING FAVORABLE CONDITIONS FOR PROFESSIONAL ADAPTATION AND THE RIGHT TO ENTREPRENEURIAL ACTIVITY

The scientific work is devoted to the study of legal mechanisms of professional adaptation and the right to entrepreneurial activity of war veterans in the modern legislation of Ukraine. The author analyzed the current legislation and private social initiatives. The scientific work is devoted to

the study of legal mechanisms of professional adaptation and the right to entrepreneurial activity of war veterans in the modern legislation of Ukraine. The author analyzed the current legislation and private social initiatives.

Keywords: war veterans, professional adaptation, veteran entrepreneurship.

На сьогодні правовий статус ветеранів війни визначено Законом України від 22.10.1993 № 3551-ХІІ «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (далі – Закон). У статті 4 цього Закону зазначено, що ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав. До ветеранів війни належать:

1. учасники бойових дій,
2. особи з інвалідністю внаслідок війни,
3. учасники війни [1].

Отже, законодавство виокремлює три категорії осіб, що є ветеранами війни. Відповідно до розділу III «Пільги ветеранам війни та гарантії їх соціального захисту» Закону, на кожну категорію поширюються певні соціальні пільги.

У цій публікації буде розглянуто правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність такої категорії ветеранів війни, як учасники бойових дій.

Внаслідок нападу російської федерації на Україну, постраждали та продовжують зазнавати руйнувань безліч сфер життєдіяльності нашої держави. Однією з таких сфер є економіка, адже кожного дня знищуються підприємства, заводи, склади з продукцією, шляхи збуту, крім того великий відсоток працездатного населення вступає до Збройних Сил України для захисту власної держави від злісного агресора, а тому державна втрачає певний прошарок населення, що міг би підтримувати економіку на сталому рівні. Непоодинокі випадки, коли військовослужбовці отримують поранення, що не сумісні з подальшим продовженням військової служби та які докорінно змінюють життя військовослужбовців, змушуючи їх повністю перебудовувати власне життя під

нові реалії. За статистикою лише малий відсоток військовослужбовців повертаються на колишнє місце роботи. Саме тому необхідно, щоб держава мала напрацьовані механізми професійної адаптації для ветеранів війни та ефективні шляхи реалізації права на підприємницьку діяльність такими особами. Це важливо не тільки для цієї категорії громадян, а й для життєздатності держави, адже оскільки частка ветеранів серед населення з кожним з днем збільшується, то забезпечення успішної професійної адаптації для ветеранів війни та їхньої реалізації права на підприємницьку діяльність – це можливість для держави відновити та посилити національну економіку.

Що стосується професійної адаптації, то стаття 12 Закону визначає, що учасникам бойових дій надається державна цільова підтримка для здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти у вигляді:

- повної або часткової оплати навчання за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;

- пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти;

- соціальної стипендії;

- безоплатного забезпечення підручниками;

- безоплатного доступу до мережі Інтернет, систем баз даних в закладах освіти;

- безоплатного проживання в гуртожитку;

- інших заходів, затверджених Кабінетом Міністрів України [1].

Також для ветеранів існує механізм отримання ваучерів для підтримання конкурентоспроможності на ринку праці. Правовою підставою існування таких ваучерів є Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI «Про зайнятість населення» та постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 №207 «Порядок видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності осіб на ринку праці». За твердженням дослідження «Потреби ветеранів 2023», що було здійснено Українським ветеранським фондом, «такі ваучери надають можливість перепідготовки за робітничою професією, підготовки за спеціальністю для

здобуття ступеня магістра на основі ступеня бакалавра або магістра, здобутого за іншою спеціальністю, підготовки на наступному рівні освіти (крім третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого) рівня вищої освіти), спеціалізацію та підвищення кваліфікації у закладах освіти чи у роботодавця» [2]. Ця послуга не має виключного спрямування на ветеранів війни, а доступна й іншим категоріям населення, що потребують підтримки, однак все ж варто зазначити, що такий механізм є та він працює.

Також існують громадські проекти з підтримки професійної адаптації ветеранів війни, наприклад Алекс Стасюк (Chief of Staff у компанії Global Grid For Learning) започаткував базовий ІТ-курс для пацієнтів рівненського обласного госпіталю ветеранів війни. Автор ініціативи розповідає, що він би хотів, «щоб таких ініціатив для ветеранів було більше. Я можу навчати колишніх військових базових речей, а потім передавати хлопців до профільних спеціалістів — на це вже маю згоду кількох колег по цеху» [3].

Що стосується підприємницької діяльності, то у 2023 році групою народних депутатів було створено законопроект № 10258 від 13.11.2023 р. «Про ветеранське підприємництво». Згідно з пояснювальною запискою ініціаторів законопроекту, він «спрямований на створення сприятливих умов для започаткування та розвитку ветеранського підприємництва, підвищення його конкурентоспроможності, вирішення проблем реінтеграції ветеранів війни в цивільне життя та сприяння сталому розвитку України в цілому» [4]. Зокрема ним пропонується запровадження такого інституту як соціальне підприємництво та ветеранське підприємництво як загальна та спеціальна категорії. Відповідно до законопроекту соціальне підприємництво – це підприємництво з метою досягнення конкретних суспільно корисних матеріальних або нематеріальних результатів, спрямованих на вирішення соціальних та/або екологічних проблем окремих категорій осіб чи груп населення [4].

Серед основних напрямків розвитку ветеранського підприємництва в Україні законопроектом пропонуються такі:

- 1) запровадження податкових механізмів стимулювання ветеранського підприємництва;
- 2) пріоритетне залучення суб'єктів ветеранського підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, здійснення постачання продукції (робіт, послуг) для державних та регіональних потреб;
- 3) забезпечення державної підтримки суб'єктів ветеранського підприємництва шляхом запровадження державних програм кредитування, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами, надання гарантій на забезпечення виконання зобов'язань за кредитами, надання поворотної та безповоротної фінансової допомоги, надання державної підтримки для відновлення та стабілізації ветеранського підприємництва тощо;
- 4) сприяння розвитку ефективної інфраструктури підтримки ветеранського підприємництва, організації підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів ветеранського підприємництва;
- 5) гарантування прав суб'єктів ветеранського підприємництва під час здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності;
- 6) сприяння спрощенню дозвільних процедур та процедур здійснення державного нагляду (контролю), отримання документів дозвільного характеру для суб'єктів ветеранського підприємництва та скороченню строку проведення таких процедур;
- 7) впровадження механізмів сприяння та стимулювання до використання у виробництві суб'єктами ветеранського підприємництва новітніх технологій та інновацій;
- 8) забезпечення підтримки суб'єктів ветеранського підприємництва для просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на зовнішні ринки;
- 9) залучення міжнародних фінансових організацій до підготовки та реалізації інвестиційних проектів суб'єктів ветеранського підприємництва;
- 10) стимулювання розвитку ветеранського соціального підприємництва

[5].

Реалізація кожного із зазначених напрямків є необхідною дією для стимулювання ветеранів війни та для зміцнення економіки держави, проте варто зазначити, що кожний з цих напрямків необхідно деталізувати окремими нормативно-правовими актами, де будуть прописані чіткі та зрозумілі кроки. Так, наприклад, у своєму висновку щодо вказаного законопроекту Міністерство юстиції України говорить, що аналіз його норм «свідчить про відсутність конкретних механізмів регулювання відносин, які б суттєво відрізнялися від інших, визначених у законодавстві шляхів підтримки суб'єктів господарської діяльності, або встановлювали певні особливості із загальних правил її надання у контексті забезпечення діяльності ветеранського підприємництва» [6].

Однак, загалом законопроект містить цілком життєздатні напрямки реформування державної політики у сфері ветеранського підприємництва, багато з яких вже давно використовуються країнами з подібним досвідом підтримки ветеранів (Ізраїль, Сполучені Штати Америки, Франція). Так, наприклад, у США вже багато років діє державна програма кредитування ветеранів Patriot Express Loan, що надається Управлінням малого бізнесу (Small Business Administration). Програма пропонує покращені гарантії та відсоткову ставку за позиками для малих підприємств, власниками яких є ветерани та їхніх чоловіків або дружин [7]. Адміністратор Управління малого бізнесу Карен Міллс у своєму інтерв'ю з приводу поточних результатів програми сказала, що реалізація цієї програми означає, що «тисячі ветеранів та їхні сім'ї мали ресурси, щоб втілювати свої мрії як підприємці, і водночас створювати робочі місця та стимулювати економічне зростання у критичний для країни час» [7].

Враховуючи вищевикладене, у контексті правового забезпечення професійної адаптації та прав на підприємницьку діяльність ветеранів війни можна зазначити, що ці аспекти відіграють важливу роль у житті та соціальній реабілітації цієї категорії громадян та для стабілізації економіки України. Забезпечення правових гарантій для ветеранів, їх підтримка у процесі професійної адаптації та надання можливостей для розвитку підприємницької діяльності є важливими аспектами, які сприяють їхньому успішному

інтегруванню у цивільне життя. Державні програми, законодавчі ініціативи та соціальна підтримка грають ключову роль у забезпеченні цих прав та можливостей. Наразі законодавча база України все ще залишається малопідготовленою для забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни, однак все ж варто зауважити, що розвиток законодавства має динаміку, а тому подальша увага до цих питань та постійне вдосконалення відповідного законодавства є важливими для забезпечення належного захисту і підтримки ветеранів у їхній новій цивільній життєдіяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>
2. Дослідження «Потреби ветеранів 2023». URL: <https://veteranfund.com.ua/analitics/needs-of-veterans-2023/>
3. Як айтівець Алекс Стасюк безплатно навчає ветеранів програмування і планує їх працевлаштувати. DOU веб-сайт. URL: <https://dou.ua/lenta/interviews/teaching-ukrainian-veterans-the-basics-of-programming/>
4. Проект Закону України № 10258 від 13.11.2023 р. «Про ветеранське підприємництво». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43186>
5. Податкові пільги, кредити, стимулювання – для ветеранського бізнесу введуть режим сприяння. URL: https://buh.ligazakon.net/news/224112_podatkov-plgi-krediti-stimulyuvannya--dlya-veteranskogo-bznesu-vvedut-rezhim-spriyannya
6. Карта проходження законопроекту № 10258 від 13.11.2023 р. «Про ветеранське підприємництво». URL: https://ips.ligazakon.net/document/JI10290I?utm_source=buh.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=cons12&_ga=2.150853366.1576548881.1714312085-

583950132.1714312085#_gl=1*ntmmts*_gcl_au*ODcxNjk0OTc0LjE3MTQzMTIw
ODU

7. SBA позики Patriot Express перевищують 633 мільйони доларів. URL:
<https://www.sba.gov/article/2016/oct/03/sba-patriot-express-loans-top-633-million>

REFERENCES

1. Law of Ukraine dated On the status of war veterans, guarantees of their social protection, No. 3551-XII (1993, October 22). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12> [in Ukrainian].

2. Research "Needs of Veterans 2023". Retrieved from: <https://veteranfund.com.ua/analitics/needs-of-veterans-2023/> [in Ukrainian].

3. How the IT specialist Alex Stasiuk teaches programming to veterans for free and plans to employ them. DOU website. Retrieved from: <https://dou.ua/lenta/interviews/teaching-ukrainian-veterans-the-basics-of-programming/> [in Ukrainian].

4. Draft Law of Ukraine On veteran entrepreneurship, No. 10258 (2023, November 13). Retrieved from: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43186>

5. Tax benefits, loans, incentives - for veteran businesses, a support regime will be introduced. Retrieved from: https://buh.ligazakon.net/news/224112_podatkov-plgi-krediti-stimulyuvannya--dlya-veteranskogo-bznesu-vvedut-rezhim-spriyannya [in Ukrainian].

6. Map of the progress of the Draft Law of Ukraine No. 10258 (2023, November 13) On veteran entrepreneurship. Retrieved from: https://ips.ligazakon.net/document/JI10290I?utm_source=buh.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=cons12&_ga=2.150853366.1576548881.1714312085-583950132.1714312085#_gl=1*ntmmts*_gcl_au*ODcxNjk0OTc0LjE3MTQzMTIwODU [in Ukrainian].

7. SBA Patriot Express Loans Top \$633 Million. Retrieved from: <https://www.sba.gov/article/2016/oct/03/sba-patriot-express-loans-top-633-million> [in Ukrainian].